

Jože Karlovšek: Umetnostna obrt, splošen razvoj in naš slog. Ljubljana 1938. Izdalo in založilo Obrtniško društvo v Ljubljani.

Knjiga obsega 138 strani s 100 slikami, lična zunanja oprema (po avtorjevem osnutku) naznačuje z arheološkim motivom vsebino.

Karlovškovo delo ima namen prikazati slovensko in zlasti slovensko umetnostno obrt kot samostojno, drugorodnim enakopravno narodno umetnost, ki izvira iz praslavske kulture, razvite na področju Podonavja preko južne Rusije do Kavkaza, v takozvanem vzhodnem krogu. Takšno svojo izvorno umetnost naj narod spoštuje in ceni, iz nje naj črpa vrednote in jih oblikuje po današnjih potrebah, iz nje naj se razvije bodoči pristani narodni slovenski slog v vseh panogah umetnosti.

V prvem delu knjige podaja avtor glavne pojme umetnostne obrti in njenega razvoja, ki mu sledi po izkopaninah od prvih početkov v prastari paleolitski dobi preko mezolitika in predzgodovinske (neolitske, bronaste in železne) dobe do danes. Na podlagi skupne paleolitske razvito neolitsko kulturo deli avtor na tri področja: južni, severni in vzhodni krog, ki jim pripadajo trije osnovni slogi v umetni obrti: naravno upodabljaljoči, geometrično-tehnični in dekorativno-čustveni, kakor so pač krajevne in klimatske razmere vplivale na razvoj življenja in kulture.

Vsak slog analizira avtor v posebnem poglavju, izvaja ga iz načina življenja in kulture pripadajočega kroga, navaja pri vsakem tipične dekorativne elemente in poudarja razliko napram drugim. Podrobno je obdelan dekorativno-čustveni slog, razvit v vzhodnem kulturnem krogu kot predhodnik slovanskega sloga. Poljedelski kulturi pripada zaokrožena trakasta keramika kot delo ženske umetnosti, živinorejski pa živalska ornamentika z ostrejšo moško linijo in obliko. Na podlagi sloga sklepa avtor na domovino Praslovanov.

Nato sledi na podlagi staroslovanskih okrasnih predmetov in keramike podrobna analiza slovanskega sloga s tipičnimi abstraktno geometričnimi ornamentalnimi elementi, ki postajajo vedno bolj bogati, razgibani in plastični. Tako pride avtor do domačega sloga v slovenski domači obrti, ki uporablja v svoji ornamentiki tipične slovanske in slovenske motive: valovnico, spiralo, vijugo v obliki črke S, srce, nagelj, lipo, golobčka, jelena, konja. Tem se pridružijo še verski motivi. Kompozicija ornamenta postane bogata in simbolična. Karakteristične za slovenski ornament so lirična stilizacija motiva, harmonija barv in simbolična kompozicija. Primeri iz vseh panog obrti kažejo, da je bila umetna obrt med Slovenci zelo bogato razširjena in nam ustvarila ogromen zaklad umetnin, ki nam nudi dovolj osnove, da nam ni treba «hoditi preveč po tujih potih».

V zadnjem poglavju skuša avtor določiti osnove in smernice sodobnemu in bodočemu slovenskemu slogu v stavbarski in interierni arhitekturi, dekoraciji in umetnostni obrti.

Vsa izvajanja pojasnjujejo lepe slike, deloma risbe, deloma fotografije, z vestno označenim virom.

Delo se naslanja na vrsto citiranih avtorjev, po njih in deloma po lastni piščevi ideji je zgrajen sistem obdelave snovi ter prikrojen glavnemu namenu, dokazati originalnost in avtohtonost slovanske dekorativne umetnosti, o čemer dandanes prav za prav nihče ne dvomi, saj poznamo celo tezo, po kateri izvirajo iz slovanske ornamentike dekorativni elementi drugih evropskih kulturnih krogov.

Ker študira Karlovšek skoraj izključno samo ornament, prinaša to delo resnično v glavnem samo izpopolnitev njegove prve knjige in je «le delen donesek k naši umetnostni obrti» ter vzbuja željo po novem, znanstvenem delu, zgrajenem na širši tematski bazi. Oblika, linija, proporcija in material umetno-obrtnega izdelka zaslužijo ravno toliko zanimanja kot ornament.

V razpravi o sodobnem slogu se je spustil avtor na zelo delikatno polje, katerega se mu ni posrečilo obdelati ravno najspretneje. Za to snov je obseg 11 strani mnogo, mnogo premajhen in so mogoče samo zaradi tega izpadla dela številnih predstavnikov našega sodobnega sloga, vseeno pa je nerazumljivo na primer, da avtor na delih prof. Plečnika, ki je dovolj plodovit stvaritelj na vseh poljih arhitekture in umetnostne obrti, ni našel ničesar, kar bi bilo sodobno ali pa morda bodoče slovensko.

Slog je odraz vodilnih idej posameznih dob, z razvojem življenja se slog razvija in izpreminja. Dvomimo, da bi predpisan slog ugodno vplival na procvit «visoke» in ljudske umetnosti, in ni gotovo, da bodo slovenski umetniki in «absolventi nižjih in višjih učnih zavodov» mogli dovolj upoštevati skrb, da bi kdo ne krenil preveč na desno ali na levo. Naši pradedi niso imeli vzorcev slovanskega sloga, vendar je njihova umetnost slovanska, ker so pač bili Slovani. Kar bodo ustvarili Slovenci, bo najbrže slovensko, danes je težko reči pravično končno besedo o sodobnih umetninah, zgodovina bo z nezprosno objektivnostjo ločila kleno zrno od plev.

Knjiga je pisana v zanosnem pesniškem jeziku in slogu, ki kaže veliko avtorjevo ljubezen do predmeta, pogosto pa mogoče nehote škoduje jasnosti in stvarnosti izražanja. Obenem bi morala biti jezik in slog kot ornament duhovnega dela nekoliko bolj slovenska.

Ing. arch. Kanc-Čuček.

Mednarodni babiški kongres v Parizu. Pri nas je babiški poklic kljub svoji veliki važnosti še vedno nekako zastavljen in ga celo žene same včasih premalo cenijo. Malo je pri nas žen, ki vedo, da imajo naše babice svojo organizacijo in svoje glasilo, še manj takih, ki vedo, kako močne in dobro urejene organizacije imajo babice v nekaterih drugih državah. Vendar imajo babice raznih dežel že 16 let tudi svoje mednarodne kongrese, na katerih razpravljajo o svojih stanovskih vprašanjih, negi matere in otroka, itd. 11.—13. aprila t. l. se je vršil 8. mednarodni kongres babic v Parizu. Udeležilo se ga je ca. 210 inozemskih babic (poleg francoskih) med njimi 62 iz Anglije, 60 iz Nemčije, 11 iz Češkoslovaške, 2 iz Bolgarije, 1 iz Italije, itd. Jugoslavijo je zastopala predsednica slovenskega Društva diplomiranih babic ga. Kvartičeva. Skupno je bilo zastopanih 70.000 babic. Kongres je otvorila gdč. Mossé, predsednica organizacijskega odbora. Potem je tajnik Mednarodne babiške zveze, prof. Daels iz Genta, podal kratek pregled čez delo prejšnjih kongresov. Prvi mednarodni sestanek se je vršil 1. 1922. v Brügge, z udeleženkami iz Flandrije, Holandske in Anglije. Leta 1923. so se jim priključile v Anvers-u valonske in češkoslovaške babice. Leta 1925. je bil prvi, res mednarodni kongres v Pragi, na katerem sta bili zastopani tudi Nemčija in Avstrija. 4. kongres je bil 1928 na Dunaju in peti 1932 v Gentu. Od takrat so se priključile vse evropske dežele ali pa dopisujejo s tajništvom. Šesti in sedmi kongres sta se vršila v Londonu, odn. v Berlinu. Tajnik je navedel tudi nekatere glavne zahteve teh kongresov: učna doba babic naj traja tri leta in naj daje tudi znanje socialne higijene. Treba je razširiti, pod primernim nadzorstvom, število zdravil in injekcij, ki jih smejo dajati babice. Oblasti naj pospešujejo porode doma, v lastnem stanovanju. Babice morajo dobiti aktivno udeležbo pri vseh javnih in privatnih ukrepih v zaščito mater in otroka.

Predsdnica Francoske babiške zveze je poročala o spremembah v zakonitem položaju babic v raznih deželah od zadnjega kongresa. Največja je bila sprememba v Angliji, kjer babice po novi uredbi sploh ne bodo več delovale privatno v svobodnem poklicu; vpisane bodo v seznamu in samo tako imele pravico pomagati porodnicam. V veliki meri je to že izvedeno. Oblasti obveščajo babice, ki hočejo vršiti svoj poklic, o prostih mestih. Babice so porodnicam na razpolago doma 14 dni med in po porodu. Plačane so od oblasti, dobivajo penzijo in so zavarovane za bolezen in nezgode. Oblasti pa jim lahko tudi odtegnejo koncesijo, ako zaradi starosti ali bolehnosti ne morejo poklica več zadovoljivo vršiti. V Nemčiji je bil izenačen izpit za babice in bolničarke, tako da je mogoče, menjati ta dva poklica. Na Finskem določa minister za podeželske in mestne občine,